

Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Chirurgii Urazowej
im. dr. Janusza Daaba w Piekarach Śląskich

DZIAŁ EPIDEMIOLOGII

PORADNIK DLA PACJENTA

Zapobieganie zakażeniom układu moczowego

Opracował:
Jolanta Gębka
Małgorzata Maslonka

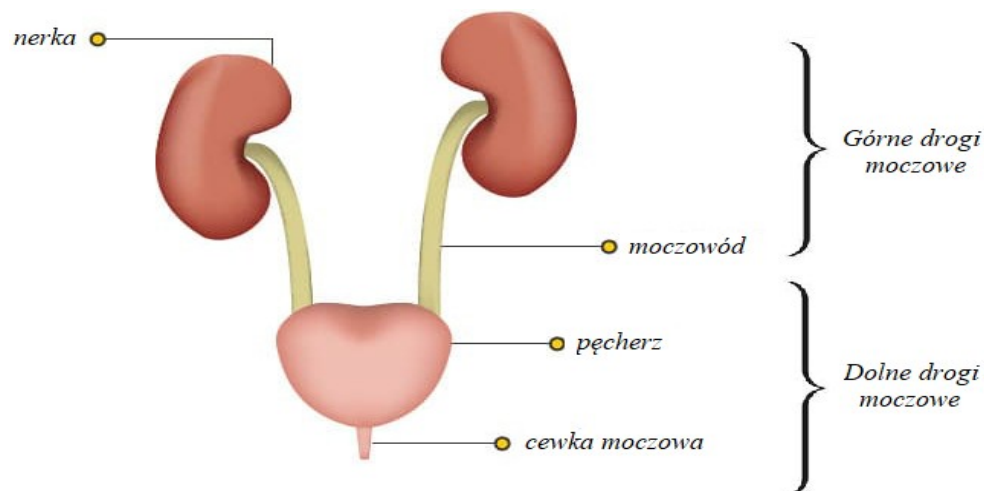
Piekary Śląskie 2024r.

ZAPOBIEGANIE ZAKAŻENIOM UKŁADU MOCZOWEGO

Głównym zadaniem układu moczowego jest oczyszczanie organizmu ze zbędnych produktów przemiany materii, poprzez ich wydalanie w postaci moczu.

Budowa układu moczowego

W skład układu moczowego wchodzi: nerki i moczowody (górne drogi moczowe), pęcherz moczowy oraz cewka moczowa (dolne drogi moczowe). U zdrowej osoby, wewnątrz pęcherza moczowego, moczowodów i nerek panują jałowe warunki. Tylko końcowy odcinek cewki moczowej jest zasiedlony przez bakterie.

Obrazek nr.1. Budowa układu moczowego.

W pewnych sytuacjach może dojść do przedostania się drobnoustrojów (najczęściej bakterii, rzadziej grzybów) do układu moczowego i do rozwoju stanu zapalnego powodującego wystąpienie dolegliwości związanych z zakażeniem.

W większości przypadków rozwija się zakażenie dolnych dróg moczowych; objawy chorobowe mogą, ale nie muszą się pojawić.

Zakażenie dróg moczowych występuje zarówno u kobiet, jak i mężczyzn i dotyczy wszystkich grup wiekowych: dorosłych i dzieci. Jednak budowa anatomiczna układu moczowego kobiet (krótka cewka moczowa położona blisko odbytu i narządów płciowych) powoduje, że kobiety chorują wielokrotnie częściej niż mężczyźni.

Czynniki ryzyka sprzyjające pojawieniu się zakażenia układu moczowego:

- płeć żeńska;
- zaleganie (pozostawanie) części moczu w pęcherzu moczowym po oddaniu moczu;
- kamica moczowa;
- u mężczyzn choroby gruczołu krokowego;
- urazy rdzenia kręgowego;
- choroby ogólnoustrojowe, np. cukrzyca;
- przebyte w przeszłości zakażenie dróg moczowych;
- przebyte zabieg cewnikowania pęcherza lub założony na stałe cewnik do pęcherza moczowego lub cewnik zewnętrzny (u mężczyzn);
- zaburzenia oddawania moczu, np. problem z nietrzymaniem moczu, zbyt rzadkie lub bardzo częste oddawanie moczu;
- zaparcia lub nietrzymanie stolca;
- choroby przebiegające z zaburzeniami odporności oraz leczenie zmniejszające odporność organizmu (zakażenie dróg moczowych pojawia się też częściej w momencie spadku odporności);
- zabiegi operacyjne wykonywane w obrębie układu moczowo-płciowego;
- podeszły wiek (u starszych osób zakażenie układu moczowego mogą przebiegać bezobjawowo);
- zmiany hormonalne u kobiet po menopauzie;
- ciąża, połóg;
- nieprawidłowe nawyki higieniczne (niewłaściwa higiena miejsc intymnych, brudna bielizna osobista, długotrwałe przetrzymywanie założonego zanieczyszczonego pampersa);
- korzystanie z ogólnodostępnych kąpielni w wannach z zamkniętym obiegiem (jacuzzi).

Objawy zakażenia układu moczowego:

- ból, pieczenie w okolicy cewki moczowej podczas oddawania moczu;
- częste oddawanie moczu („częste” oznacza, że częstość wydalanego moczu wyraźnie odbiega od typowej dla danej osoby, podczas przyjmowania zwykłych objętości płynów);
- bolesne parcie na pęcherz (ból w dole brzucha pojawiający się po wypełnieniu pęcherza);
- nagłe parcie na pęcherz (potrzeba natychmiastowego oddania moczu);
- trudności w utrzymaniu moczu bądź mimowolne oddawanie moczu;
- bolesność okolicy lędźwiowej;
- pojawienie się krwi w moczu;
- mętny mocz z intensywnym, nieprzyjemnym zapachem.

Zapobieganie zakażeniom układu moczowego

Aby zapobiec zakażeniom układu moczowego, należy w codziennym życiu stosować następujące zasady profilaktyki:

- wypijać 1,5–2 litry płynów w ciągu dnia w regularnych odstępach czasu;
- oddawać mocz, gdy pojawi się uczucie parcia, zapobiega to gromadzeniu się i rozwojowi bakterii w pęcherzu moczowym;
- unikać kąpeli w wannach z zamkniętym obiegiem (jakuzzi) oraz dodawania do kąpeli środków chemicznych i perfumowanych;
- nie zaleca się długich i ciepłych kąpeli, gdyż może zostać naruszona bariera ochronna miejsc intymnych. Lepiej wziąć szybki prysznic, najlepszy do mycia jest strumień czystej wody;
- wycierać okolice miejsc intymnych zawsze w kierunku od przodu do tyłu – zapobiega to przemieszczaniu się bakterii z okolicy odbytu w okolice ujścia cewki moczowej;
- dbać o codzienną higienę okolic intymnych, systematycznie zmieniać bieliznę osobistą;
- nosić luźną, oddychającą bieliznę, zapobiega to otarciom naskórka i zmniejsza ryzyko infekcji;
- unikać nadmiernego wychłodzenia organizmu, dbać o to, by stopy były ciepłe, a okolice podbrzusza i lędźwiowa były okryte ciepłym ubraniem;
- w przypadku istniejącej infekcji (np. gardła, zatok, migdałków), wyleczyć chorobę w celu zlikwidowania źródła bakterii;

Higiena miejsc intymnych

Kobieta:

- myć miejsca intymne nie częściej niż dwa razy dziennie, najlepiej rano i wieczorem;
- myć okolice intymne ciepłą wodą z niewielką ilością delikatnego mydła;
- unikać mycia miejsc intymnych myjkami lub gąbkami, gdyż mogą one być siedliskiem drobnoustrojów, które mogą spowodować zakażenie układu moczowego;
- umytą okolice osuszyć czystym ręcznikiem.

Mężczyzna:

- okolice krocza najlepiej myć pod bieżącą wodą;
- odprowadzić napletek i umyć żołądź ciepłą wodą; nie używać do mycia gąbek i myjek wielokrotnego użycia;
- po umyciu, naciągnąć napletek w ułożenie fizjologiczne, tak aby pokrywał on żołądź;
- umyć worek mosznowy;
- na koniec umytą okolice osuszyć czystym ręcznikiem.

Zalecenia dla pacjenta z cewnikiem moczowym

Cewnik jest stosowany w celu odprowadzania moczu z pęcherza moczowego. Jest zakładany do pęcherza przez cewkę moczową. Może być założony na określony czas lub na stałe.

Jest podłączony do worka do zbiórki moczu.

Zasady postępowania mające na celu zapobieganiu zakażeniom układu moczowego.

Porady dla pacjenta i jego rodziny.

- należy myć ręce przed i po każdym kontakcie z cewnikiem moczowym;
- zaleca się myć cewnik i okolice jego założenia 2 razy dziennie ciepłą wodą z mydłem;
- należy zastąpić kąpiel w wannie krótkim prysznicem;
- bieliznę osobistą należy zmieniać raz dziennie lub w razie potrzeby;
- zwracać uwagę na ułożenie i umocowanie cewnika;
- worek do zbiórki moczu powinien być umieszczony poniżej poziomu pęcherza i nie powinien dotykać podłogi;
- worek do zbiórki moczu należy wymieniać zgodnie z zaleceniami producenta i opróżniać zawsze po wypełnieniu do 2/3 jego objętości;
- worek w warunkach domowych wymieniać z zachowaniem zasad higienicznych;
- w czasie snu cewnik powinien znajdować się pod nogą umocowany z boku łóżka, ułożenie worka powinno umożliwić wykonanie drobnych ruchów podczas snu;
- u osób chodzących worek z moczem powinien posiadać krótki dren umocowany do nogi;
- należy kontrolować zabarwienie i wygląd moczu. Na barwę moczu mogą wpływać różne czynniki, np. składniki codziennej diety oraz substancje powstające w wyniku przemian w organizmie;
- należy dbać o regularne wypróżnienia – unikać zaparcí;
- należy pić dużą ilość płynów (2-2,5 litra), chyba że lekarz zalecił inaczej;
- można do diety włączyć żurawinę lub soki z żurawiny
- stosować zasady zdrowego żywienia – dieta lekkostrawna.

Opróżnianie worka zbiorczego na mocz, postępowanie:

1. Umyć ręce wodą z mydłem.
2. Otworzyć zawór spustowy znajdujący się przy worku do zbiórki moczu - nie dotykać końcówki palcami; zlać mocz do pojemnika lub do WC.
3. Po opróżnieniu worka zaciśnąć zawór. Zaleca się przetarcie końcówki worka środkiem dezynfekującym.
4. Umyć ręce.

Wymiana worka zbiorczego na mocz, postępowanie:

1. Umyć ręce wodą z mydłem.
2. Rozłączyć cewnik z drenem łączącym worek na mocz.
3. Zdezynfekować końcówkę cewnika środkiem antyseptycznym.
4. Połączyć z cewnikiem nowy zestaw do odprowadzenia moczu.
5. Umyć ręce.

Niepokojące objawy u pacjenta z cewnikiem moczowym.

- brak moczu w worku zbiorczym przez ponad 4 godziny;
- uczucie pełnego pęcherza;
- ból w cewce moczowej; ból w podbrzuszu; u mężczyzn ból jąder;
- wyciek ropnej wydzieliny z miejsca wprowadzania cewnika, nieprzyjemny zapach;
- zmiana koloru lub przejrzystości moczu w worku zbiorczym;
- obecność krwi w moczu;
- wystąpienie gorączki, dreszczy.

W razie wystąpienia niepokojących objawów należy bezzwłocznie skontaktować się z lekarzem

Opracowano na podstawie:

1. „Rekomendacje diagnostyki, terapii i profilaktyki zakażeń układu moczowego u dorosłych”.
2. Narodowy Program Ochrony Antybiotyków na lata 2011-2015”.
3. Mączyńska Aleksandra 2018. Antiseptic non-touchtechnique – profilaktyka zakażeń związanych z założonym cewnikiem moczowym. Forum Zakażeń.